

Dr. Lózsai Tamás (ELTE)

**RETORIKAI MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁK. A (DIGITÁLIS) SZÖVEGÉRTÉS
FEJLESZTÉSE A RETORIKA SEGÍTSÉGÉVEL**

*Kulcsszavak: alkalmazott retorika, szövegértés, digitális szöveg,
multimediális szöveg, szövegértés-fejlesztés*

Az elmúlt évtizedekben sajnálatos módon jelentősen leromlott a magyar diákok szövegértési teljesítménye. Ezt mind az országos kompetenciamérések, mind az utóbbi néhány PISA-mérés katasztrofális eredménye alátámasztja. A szövegértés szintje hatással van a többi kompetencia (például matematika, természettudomány, hogy csak a PISA másik két mérési területét említsük) tanulására is. A PISA-mérés és több tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a gyenge teljesítmény a digitális szövegek esetében éppúgy érvényes, mint a papíralapú lineáris szövegeknél, noha a tizenéves korosztály internethasználatából az ellenkezőjére számítanánk. A szövegértésben való fejlődés tehát valódi küzdelem a mai iskolások jelentős részének.

A retorika eredetileg alkotó művészet, sőt mesterség (techné, ars) volt, s az iskolai oktatást évszázadokig meghatározó septem artes liberales egyikeként olyannyira a nyugati kultúra integráns részévé vált, hogy a legtöbb tervezett szöveget a mai napig szándékosan vagy akaratlanul a retorikai szabályok szerint hozták létre. Ha egy szöveget legalább részben retorikai szabályok szerint hoztak létre, akkor a retorika ismerete segít a megértésében is. Az ún. olvasási stratégiák szintén több ponton érintkezést mutatnak a retorika tanításaival.

A retorikusság elsősorban a meggyőzésre irányulást jelenti, és valamilyen szinten minden szövegben tetten érhető a meggyőzés szándéka. Másrészt a (tervezett) szövegek szerkezetéről való legelemibb tudásunk (például a hármas tagolás) is a retorika legrégebbi eredményeiben gyökerezik. Mindezekből adódóan az olyan posztmodern szövegtípusok, mint a weblapok vagy a reklámok, is retorikusak, és vizsgálhatók a retorikatudomány szempontjaiból.

Jelen előadás egyrészt néhány konkrét példán bemutatja, hogy a mai tizenévesek iskolán kívüli világában (is) fontos szerepet betöltő, elsősorban digitális, illetve multimediális szövegek milyen módon retorikusak, milyen a szerkezetük, hogyan érvelnek stb. Másrészt rávilágít, hogy hol vannak ezen szövegek megfelelő megértésének csapdái. Emellett bemutat olyan retorikai alapú pedagógiai eljárásokat, amelyek segítségével egyaránt fejleszthető tanulóink általános és digitális szövegértése.
